This question paper contains 3 printed pages.

-7916 *Your Roll No.* ....

Diploma **A**

SANSKRIT— Paper I

Time : 3 hours *Maximum Marks* : 100

(Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.)

टिप्पणी:— *अन्यथा आवश्यक न होने पर इस प्रश्नपत्र का उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेज़ी किसी एक भाषा में दीजिए।*

NOTE:— *Unless otherwise required in a question, answers should be written in Sanskrit or in Hindi or in English.*

1. निम्नलिखित में से किन्हीं **पाँच** पर टिप्पणी लिखिए:

   Write short notes on any *five* of the following:

   बाणभट्ट, भास, अथर्ववेद, पञ्चतन्त्र, गीता, कालिदास, रामायण। 20

2. निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** की व्याख्या कीजिए:

   Explain any *two* of the following:

   (*i*) कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः।
   एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे॥

   (*ii*) हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्।
   तत् त्वं पूषन्नपावृणु सत्य-धर्माय दृष्टये॥

(*iii*) विद्यां चाविद्यां च यस्तद् वेदोभयं सह।
अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ॥ 15

3. (*i*) विशेषेण राज्ञाम्। विरला हि तेषामुपदेष्टारः। प्रतिशब्दक इव राजवचनमनुगच्छति जनो भयात्। उद्दामदर्प-श्वयथुस्थगितश्रवण-विवराश्चोपदिश्यमानमपि ते न शृण्वन्ति शृण्वन्तोऽपि च गजनिमीलितेनावधीरयन्तः खेदयन्ति हितोपदेशदायिनो गुरून्।

(*ii*) सप्तच्छदतरव इव कुसुमरजोविकारैरासन्नवर्त्तिनां शिरःशूलमुत्पादयन्ति। आसन्नमृत्यव इव बन्धुजनमपि नाभिजानन्ति। उत्कुपितलोचना इव तेजस्विनो नेक्षन्ते। कालदष्टा इव महामन्त्रैरपि न प्रतिबुध्यन्ते। जातुषाभरणानीव सोष्माणं न सहन्ते।

(*iii*) सर्वथा तमभिनन्दन्ति, तमालपन्ति, तं पार्श्वे कुर्वन्ति, तं संवर्धयन्ति, तेन सह सुखमवतिष्ठन्ते, तस्मै ददति, तं मित्रतामुपनयन्ति, तस्य वचनं शृण्वन्ति, तत्र वर्षन्ति, तं बहु मन्यन्ते, तमाप्ततामापादयन्ति, योऽहर्निशमनवरतमुपरचिता-ञ्जलिरधिदैवतमिव विगतान्यकर्तव्यः स्तौति यो वा माहात्म्यमुद्भावयति। 20

4. निम्नलिखित में से किन्हीं दो की व्याख्या कीजिए:

Explain with reference to the context any *two* of the following:

(*i*) वागर्थाविव <u>सम्पृक्तौ</u> वागर्थप्रतिपत्तये।
जगतः <u>पितरौ</u> वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥

(*ii*) आकीर्णमृषिपत्नीनामुटजद्वाररोधिभिः ।
अपत्यैरिव नीवारभागधेयोचितैर्मृगैः ॥

(*iii*) ईप्सितं तदवज्ञानाद्विद्धि सार्गलमात्मनः ।
प्रतिबध्नाति हि श्रेयः पूज्यपूजाव्यतिक्रमः ॥ 20

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो की सप्रसंग व्याख्या कीजिए:

Explain with reference to the context any *two* of the following:

(*i*) पायात्स वोऽसुरवधूहृदयावसादः पादो हरेः कुवलयामल-खड्गनीलः ।
यः प्रोद्यतस्त्रिभुवनक्रमणे रराज वैदूर्यसंक्रम इवाम्बरसागरस्य ॥

(*ii*) जानामि सर्वत्र सदा च नाम द्विजोत्तमाः पूज्यतमाः पृथिव्याम् ।
अकार्यमेतच्च मया अद्य कार्यं मातुर्नियोगादपनीय शङ्काम् ॥

(*iii*) शपामि सत्येन भयं न जाने ज्ञातुं तदिच्छामि भवत्समीपे ।
किं रूपमेतद्वद भद्र तस्य गुणागुणज्ञः सदृशं प्रपत्स्ये ॥ 15

6. प्रश्न संख्या 4 एवं 5 में रेखाङ्कित किन्हीं पाँच शब्दों पर व्याकरणात्मक टिप्पणी लिखिये ।

Write grammatical notes on any *five* of the underlined words in Question Nos. 4 and 5. 10

*